Minder om digteren Sophus Schandorph

Af *Lauritz Hansen.*

SOPHUS CHRISTIAN FREDERIK SCHANDORPH, dr. phil., blev født den 8. maj 1836 i Ringsted. Hans far, Johan Frederik Schandorph, beklædte en stilling som tilsynsførende ved postbefordringsvæsenet. Under hans kontor sorterede ekstraposter, dagvognsbefordring, bivognsbefordring til pakkepost og diligence, som besørgedes af 12 medlemmer af vognmandslavet. Ringsted var den gang et knudepunkt for trafikken gennem Sjælland. Sophus Schandorph fortæller i sin bog „Oplevelser", at der på hans fars kontor blev udstedt mellem tre og fire tusinde timesedler om året. Embedet var sportellønnet — jo flere rejser, jo bedre for bestyreren af befordringskontoret.

Postopsynsmand Schandorph var født i Holbæk 1793 og var af velstående borgerslægt. Under pengekrisen 1813 gik det tilbage for hans forældre. Hans lyst var at ville studere, men det havde forældrene ikke råd til. Han blev derfor sat i købmandslære, men løb af læren, hvorefter han gav sig til at læse. Efter at have kæmpet med sult og nød nåede han at få eksamen som dansk jurist. Han blev derefter fuldmægtig på Holbæk byfogedkontor. Han forelskede sig i byfogdens datter, en ung, smuk officersenke. At en byfoged skulde gøre sin skriverkarl til sin svigersøn, vilde i de tider være ganske utænkeligt. Men den unge fuldmægtig bortførte sin

elskede, og så var den strenge far nødt til at lade dem komme sammen. Allerede et år efter mistede Schandorph sin unge hustru. Dybt fortvivlet opgav han sin stilling og tog plads som godsforvalter på „Hagestedgård" ved Holbæk. I begyndelsen af 1830'erne kom han til Ringsted og blev postfuldmægtig. Senere skete der en deling af postmesterembedet, hvorefter han, som foran nævnt, tiltrådte stillingen som opsynsmand ved befordringsvæsenet.

Postopsynsmand Schandorph var en elskværdig, jovial og frisindet mand. Sophus Schandorph beskriver sin far således: En korthalset og svær mand med guldtresse om hue og på krave, ivrigt og aktivt ekspederende dagvognen ude på det brede fortov foran Postgårdens store stentrappe, og høflig hjælpende damerne til vogns, med et venligt ord tilovers til alle hans mange bekendte blandt de rejsende — af og til havde han mindre høflige ord ved hånden til de røde kuske, når de mødte for sent eller under altfor synlig påvirkning af spiritus. Da kunde der falde nogle bemærkninger som „smølegris" eller „drukkendidrik".

Året 1835 ægtede postopsynsmand Schandorph, jomfru Andrea Møller, datter af proprietær, cand. phil. Johan Kristoffer Møller. Oldengården ved Fjenneslev. Sophus Schandorph skriver om sin mor, at hun havde noget repræsentativt og holdningsfuldt i sit væsen, der af fremmede ofte blev udlagt som hovmod. Hun havde en stærk følelse af sin værdighed, men havde et varm og stort hjerte og en naturlig sans for poesi.

Sophus Schandorph fortæller smukt om sit barndomshjem, det gamle gule hus med de uregelmæssigt anbragte vinduer og de små vinduesruder. Huset lå, hvor nu Ringsted Spare-

kasses nye bygning ligger. (Den anden nyopførte bygning på denne plads, siden Schandorps hjem blev nedrevet). I stuerne var der fuldt op af blomster i vaser og urtepotter. Døren fra salen til dagligstuen var omslynget af to sammenvoksede Vedbendranker. Den lille have, der hørte til huset, var fuld af blomster. Fem store kastanjetræer på den ene side og et krat af hyld, syren- og guldregnebuske om en brønd på den anden side, dannede en løvhytte. Om foråret strålede haven af tulipaner, aurikler og primula, og om sommeren duftede den af liljer og roser. I de to hjørner var der små lysthuse. Det ene dannedes af en smuk lind og det andet af store og gamle hybenbuske. Der var kirsebærtræer i espalier, æbletræer og pæretræer af fin race. Hver plet var udnyttet på den smukkeste måde.

— — — —

Det har hidtil været hævdet, at digteren Sophus Schandorph er født i dette hus, men det er ikke tilfældet. At han er født i Ringted er en kendsgerning, men hvor? Det omtaler han ikke i sine memoirer. Han fortæller, at hans forældre flyttede ind i det gamle hus på torvet omkring 1845, og da var Sophus Schandorph 9 år gammel.

En sådan fejl oplysning om stedet, hvor Ringteds berømte søn er født, bør rettes. Jeg har derfor ved undersøgelser i rigsarkivet, bl. a. gennem folketællingslisterne, samt ved at gennemlæse de gamle skøde- og panteprotokoller på Ringsted dommerkontor, søgt at skaffe klarhed over dette spørgsmål. Af disse undersøgelser fremgår det, at Sophus Schandorps far i året 1834 boede i Nørregade, nuværende nr. 7, og står opført som enkemand. Efter at postopsynsmand Schandorph

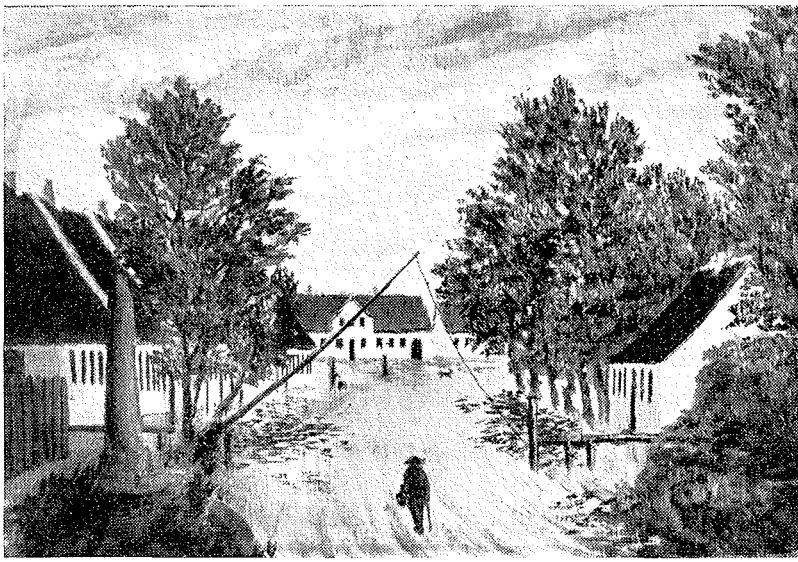

Indkørsel til Sct. Bendtsgade (byens vestre port) i slutningen af 1700-årene. Til højre ses bomhuset. I baggrunden ses lige for: provstegården og lidt af Sophus Schandorphs barndomshjem.

(Billedet efter en gammel tegning, Bocks atelier).

i 1835 havde indgået nyt ægteskab med Andrea Møller, fik ægteparret deres hjem i en anden ejendom i Nørregade, nuværende nr. 23. Her var i gamle dage „Det kgl. Befordringskontor", hvis skilt med gyldne bogstaver og med krone og posthorn hang over indgangsdøren. Her boede Schandorph med familie indtil 1845, hvilket fremgår af optegnelser fra 1839 og af folketællingslisterne fra 1840—45 i rigsarkivet. I optegnelserne fra januar 1845 står postopsynsmand Schandorph opført med kone og tre børn: Sophus, Theodor og

Camilla, på henholdsvis ni, syv og to år, og desuden var der to tjenestepiger. Af dette fremgår det, at digteren er født i omtalte hus. Senere i 1845 flyttede familien til det gamle hus på torvet. Dette hus var på daværende tidspunkt beboet af krigsråd og praktiserende læge Julius Hahn.

Her boede så opsynsmand Schandorph indtil sin død 1855, og fra dette hjem har digteren nedskrevet så mange smukke minder, der viser, at barndomshjemmet og forældrenes smukke samliv har præget hans sind dybt. Han skriver selv, at han var et forkælet barn, og at forældrene forgudede ham.

Fra Sophus Schandorphs skoleår i Ringsted.

Hans første skoleår foregik hos en aldrende tysk jomfru, der holdt institut både for piger og drenge. Han var kun fem år, da han blev sat i skole, og han fortæller, at han brølede frygteligt, da han fik den første undervisning i skrivning på en tavle. En stor tøs, der blev sat til at lede undervisningen, kneb ham i øret, hvorefter den lille Sophus blev vred og spyttede i arrigskab på tavlen. Skolejomfruen trådte nu til og sagde: — Sosom Musje Sophus er et forkælet barn, so for han ingen huch denne gang, men næchste gang, so dreker jeg spanskrøret frem. Forstor han, Musje?

De tørre, hvidkalkede skolestuer, hvor der lugtede af alt muligt, stod for ham som noget usigeligt hæsligt. Lutter velopdragne gutter var det ikke, der gik i denne skole, den lille Sophus iberegnet. Han fortæller selv således: Vi drenge gjorde os til af at foragte „tøsene" i høj grad („pigerne" kunde de ikke få sig selv til at sige). Alle de uartige ord, vi

vidste, serverede vi for dem, når lejlighed gaves. Nogle af pigerne havde to lange hårfletninger i nakken. Ofte tog en dreng på hjemvejen fra skole fat i en piges hår, tog en fletning i hver hånd og tvang tøsen til at køre hest for sig rundt ad gaderne. Det var også en yndet sport at snappe smørrebrød med godt pålæg ud af hånden på pigerne og selv spise det.

Den lille Sophus Schandorph har med skam at melde ikke været af de mest tilbageholdende, når det drejede sig om at lave skarnsstreger. En dag, da en lille pige sad på et vist sted og det varede for længe, løftede han den indvendige krog af døren ved at stikke en pind ind gennem dørsprækken, hvorefter han smed pigebarnet ud og indtog hendes plads. Den gang vankede der af spanskrøret. Han nød dog undertiden pigernes gunst, når han f. eks. optrådte som skuespiller, for hvilket han ubestrideligt havde talent. Han fik således en dag lov til at spille en hel pantomime for jomfruen og en udvalgt kreds af tøsene. Disse syntes bedst om hans gengivelse af Columbines parti, hvorefter en stor skeløjet tøs gav ham et kys i løndom nede i skoleporten som tak for hans præstation, og det var et kys med gevalt, siger Schandorph i erindringerne. Det bekom ham dog ikke vel, han spyttede, da han havde fået det.

— — — —

Da Sophus Schandorph var ni år gammel blev han sat i byens realskole, der hørte under borgerskolen, hvor embedsmændenes og de mere velhavende borgeres drenge gik. Der var kun to lærere, byens kateket, pastor Schiødte samt kordegn Korfitzen. Førstnævnte skal have været en glimrende

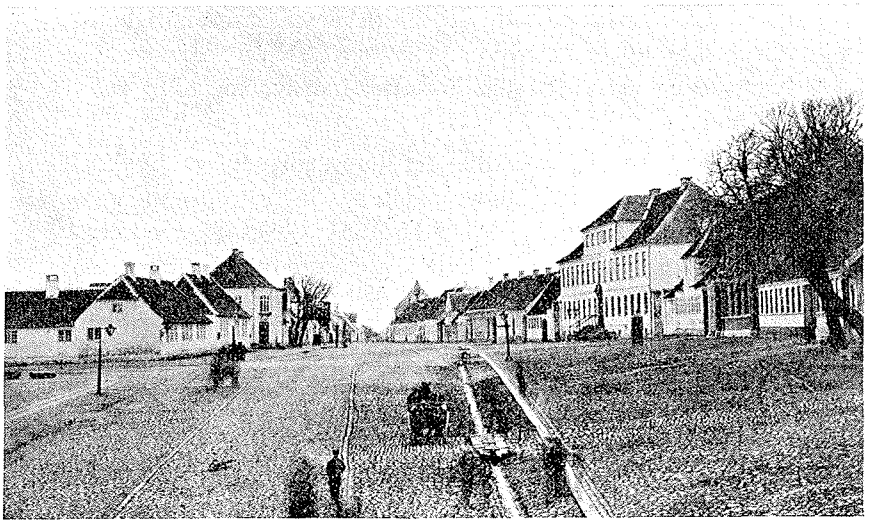

Øverste del af Ringsted torv med den gamle borgerskole på hjørnet til venstre, hvor Sophus Schandorph havde nogle af sine første skoleår. Mod højre ses i forgrunden: Postgården — provstegården og sparekassen, hvor forhen digterens barndomshjem lå. Dernæst stedet, hvor nu andelsbanken har til huse.

(Billedet er fra 1860'erne).

prædikant, men ikke særlig flittig som lærer. Han lod stundom drengene lege de tre kvarter af en time og eksaminerede dem i den resterende del af timen, men i det kvarter lærte han dem ikke lidt. Han stod højt i kurs hos drengene, ikke mindst fordi han var en mester i at fortælle anekdoter. Der var noget hos ham, som bragte de modtagelige børn bud fra en anden verden. Ved alle højtidelige og glade fester fungerede han som byens poet, og han var en habil deklamator med en smuk, vel øvet røst, hvormed han betog byens

damer, når han prædikede. Korfitzen nævner Sophus Schandorph ikke noget videre om. Han havde været købmand i Næstved og var gået fallit, hvorefter han gav sig til at læse til lærer.

Det var pastor Schiødte, der foranledigede, at Sophus Schandorph kom til at studere. Han havde forlængst opdaget drengens rige evner og hjalp ham på alle mulige måder. Han læste gratis latin med ham i aftentimerne og var uendelig rar og god imod ham. Han tilrådede drengens far at sende ham på Sorø akademi, hvilket faderen også selv så en ære i. Denne bestemmelse blev så realiseret i 1848, og derefter gled Sophus Schandorphs glade skoledage over i mere alvorlige forhold.

Han var 12 år den gang, og det blev for ham som for de fleste andre drenge, en streng tid at komme igennem i begyndelsen, at skulle forlade sine forældre og sit dejlige hjem. På sin fars kontor havde han haft rig lejlighed til at se og tale med bønderne, postillonerne, vognmændene o. m. fl. Det morede ham særlig at se kuskene skrive deres navn som kvittering for de modtagne fragter. Særlig morede han sig over Ole Grejsen, vognmand Roeds gamle trofaste karl. Han havde gentagne gange det uheld, at e'et i Grejsen blev til en klat, så der kom til at stå O. Grisen, og det til trods for at han skrev med stor omhu, medens hans tungespids hang ud af den ene mundvig.

En markedsdag indtraf der en lille pudsig hændelse ved postbefordringskontoret i det gamle hus på torvet. En lidt anløben mand fra Sigersted søgte forgæves at tyde de gyldne bogstaver samt kronen og posthornet på kontorets skilt på

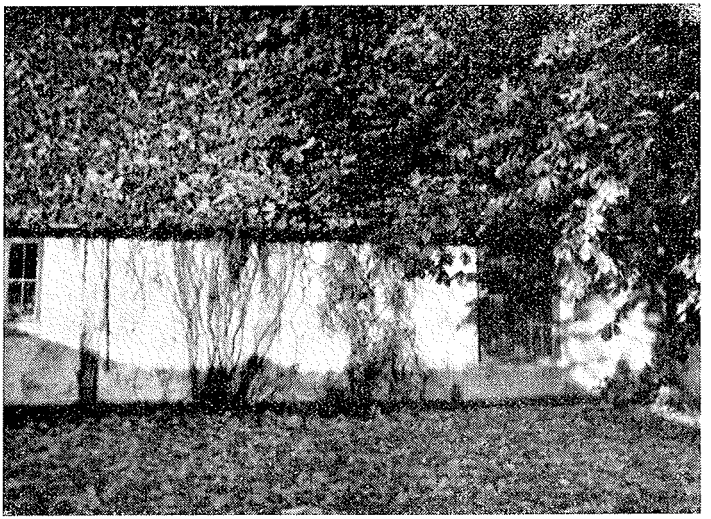

Den gamle bagbygning til det Schandorpske hjem paa torvet, set fra haven. Til hojre ses lidt af de to store kastanietræer.

Foto: Erik Hansen.

muren. Endelig mente han at have udfundet, hvad der stod, og han gik derefter ind på kontoret og sagde: — Kan jeg få for fire skilling små kryddertvebakker og en Ole Lehmanns Kringle? Han havde taget posthornet for en kringle, og mente at det var et bagerskilt.

Der er endnu synlige minder fra det Schandorphske hjem på torvet, idet bagbygningen mod haven i det væsentligste står som urørt fra den tid, men i en ret forfalden tilstand og bliver kun benyttet som brændselsrum for sparekassens beboere. Ligeledes er de to mægtige kastanietræer, der står i hjørnet af haven op ad muren mod Sct. Knudsgade (de

øvrige træer er fældede) et minde fra den tid. Haven er blevet udvidet, idet sparekassen har tilkøbt en tilstødende grund mod den nuværende Schandorpsvej (tidligere kaldet bagvejen), taget ud af den gamle provstegårds have. Provstegården lå som bekendt der, hvor nu Sct. Knudsgade munder ud i torvet. Den blev nedrevet i begyndelsen af 1870'erne.

Det gamle hus på torvet, hvori postopsynsmand Schandorph boede, ejedes af Ringsted kloster og kaldtes for „Hestemøllestedet", idet der i gamle dage havde været tilknyttet en hestemølle.

Fra skoletiden på Sorø akademi.

En frisk og lys forårsdag sidst i maj måned kørte postopsynsmand Schandorph sin søn til Sorø. Den vordende akademielev var beredt på at få et højtideligt indtryk af Absalons og Ingemanns by. Men underlig skuffet følte han sig, da de kørte ind i Sorø by. Der groede endnu mere græs på gaderne end på Ringsted torvs fortove, hvilket ikke ville sige så lidt. Den livlige vognrummel, han var vant til derhjemme i Ringsted, hørte han intet til, da han med sin far gik op mod akademiet gennem Sorø hovedgade. Men da deres skridt drønede under klosterportens hvælvinger klang Saxo og Absalons navne i drengens sind.

Den daværende rektor, professor dr. phil. Ernst Bojesen, hos hvem de skulle have foretræde, var en lille tyk mand med stålbriller, opstoppernæse og hvasse øjne. Han havde korte rødbrune bakkenbarter, brun paryk, stift halsbind og høj flip.

Drengens anbefalinger fra hans lærer, pastor Schiødte blev forelagt. Heri stod der, at han var en dreng med herlige intellektuelle anlæg og evner, der i forbindelse med rosværdig flid og sædelig opførsel berettigede til de lyseste forhåbninger.

Rektor så over brillerne og sagde: — Hvis du svarer til halvdelen af, hvad der står her, er det godt! Rektors stemme lød ikke venlig, og drengens mod sank nogle grader. Han blev straks underkastet en foreløbig prøve, der forløb mindre godt for nogle af fagenes vedkommende. I dansk gik det godt, og i religion brillerede han. Naturhistorien var ynkelig og årstallene kludrede han frygteligt i. Han fortæller selv, at han heller aldrig siden har kunnet huske årstal. Han var ikke særlig glad til mode, da han slap ud, og faderen var tavs. Denne havde følelsen af, at der her mødte hans dreng noget strengere og hårdere, end han hidtil havde været vant til.

— — — —

Da den lille Sophus Schandorph den sidste aften, han var i sit hjem før afrejsen til akademiet, gik i seng i sit lille kammer, faldt han grædende i søvn. Næste morgen blev han af sine forældre sammen med distriktslæge Krebs og frue, der også havde en dreng, der skulde begynde på akademiet, kørt til Sorø i wienervogn. Mens vognen holdt i porten, løb han ned og sagde farvel til sin mors have. Han holdt sig rank, idet han følte sig forpligtet til at give sin mindre kammerat et godt eksempel. Men da hans forældre hen ad aften skulde køre hjem, skjulte han sig for at blive fri for at sige farvel. Der lå en tung byrde inden i ham, som han søgte at få væltet bort, men forgæves.

Det første år blev han sat i pension hos en assistent ved godsinspektoratet, en senere kammerråd. Hvad han var udsat for i dette hjem, var ikke af det gode. Herren i huset befandt sig ikke vel i sit hjem. Han gik ofte på beværtning og kom hjem langt ud på natten, undertiden i omtåget tilstand. Fruen skældte ud, og dørene smældede. Husets to tjenestepiger brugte de mest gemene ord og førte svinske samtaler, og han kom derved til at høre ting, som han ikke burde have hørt. Han blev både forbavset og bedrøvet over alt dette og længtes dobbelt efter sit dejlige barndomshjem i Ringsted. Ved en infanteribataillons indkvartering i Sorø og omegn under krigen 1848 havde husets frue en art messe for bataillonens officerer, det var en stor fornøjelse for den lille akademielev at sidde i en krog i stuen og høre dem fortælle krigshistorier. En aften, da fruen ikke var hjemme, holdt manden et gilde for officererne, som han også overværede. En tyk adjudant lokkede ham til at drikke så meget punsch, at han tabte bevidstheden og måtte bæres i seng. Næste morgen græd han af skam og turde ikke se på kammeraterne og lærerne, da han følte, at de måtte kunne læse hans synd ud af hans ansigt. Han syntes selv, at han ikke var bedre end den fordrukne skomager Jens Boesen, der var den værste drukkendidrik i Ringsted fattighus.

En hård kur.

Til trods for de ulemper ved dette hus var hans første skoleår i Sorø som skolesøgende discipel ret lykkelige. På skolen fik han de prygl af kammeraterne, som skik og brug var, og han blev kaldt en tøsedreng. Hjemme i Ringsted havde han

kun været i bad i en stor vandbalje hver lørdag aften, men nu skulle han styrte sig i Sorø sø. Det forekom ham at være den visse død, og i sin forfjamskelse sprang han ud med sin blå hue med den danske kokarde på. Gymnastiklæreren opfordrede ham til næste gang, han skulle i vandet, at tage sin mors natkappe på. Drengene, der betragtede den skam, der var overgået ham, som en plet på klassens ære, pryglede ham, da han atter kom op på landjorden. Det var unægtelig en hård kur, men den hjalp.

En god side havde den fælles opdragelse på akademiet, at fejghed blev pillet ud. Sophus Schandorph skriver et sted, at han siden som voksen ikke kan huske, at han har været angst, det være sig i stormvejr på havet, ved bjergbestigninger eller andre faretruende hændelser, og han tilskriver skoletiden på Sorø akademi æren for sine nervers hærdelse.

I efteråret 1849 blev han optaget på selve akademiet, indtil efteråret 1853, da han rykkede op i gymnasialklassens B-afdeling, og fra den tid havde han adskillige stygge minder, som prægede hans bløde barnesind. Skolens hårdhed overfor ham avlede trods. Rektor var oppe om morgenen før akademiets elever. Disse blev purret ud kl. 5 om sommeren og kl. 6 om vinteren, og vé dem rektor overraskede i sengen, efter at klokken havde ringet. Han listede omkring på gangene og belurede eleverne og uddelte ørefigener, så det snurrede i de arme drenges hoveder længe efter. Han havde spanskrør i forskellige tykkelser. Var en anmærkning i protokollen særlig ondartet, måtte eleverne stille til afbankning lørdag aften, hvor der blev kommanderet „trøjen af". Så svippede spanskrøret ned over drengene og efterlod ofte blodige strimer.

Udisciplinære foretagender.

Retfærdigheden byder at sige, at det ingenlunde var nogen let opgave at styre disse knægte i lømmelalderen, og efterhånden var den unge Schandorph kommet godt med på dette område. Overtrædelser af skolens forbud fandt sted i lange baner. Tobaksrygning, nydelse af spiritus o. m. a. På byens værtshuse var det for farligt at komme, men så lavede de smugkroer hos nogle bønder i omegnen eller hos småborgerne i byen. Man betalte disse for at lave kartofler med løgsovs og medbragte selv drikkevarer. Så drak de vin og punch af underkopper, og de var ikke altid ædru, når de gik hjem. Også drikkegilder foranstaltede de i den daværende „Krebsekro" ved Tuel sø. Til disse drikkegilder leverede Schandorph satiriske spottekvad over akademiet og dets tvangssystem. En aften, da han sammen med et par kammerater i 6. klasse, var på besøg i kroen, og hvorfra de kom stærkt berusede hjem, gik det så galt, at en af dem måtte bæres op på sovesalen. Imidlertid havde rektor fået færten af disse udskejelser, og en aften begav han sig ud til kroen, men kromanden, der var drengenes svorne ven, havde i tide opdaget ham. De måtte i en fart springe ud af vinduerne og efterlade den rygende romtoddy. Den unge Schandorph, der var en af anstifterne af disse krobesøg, blev idømt 3 ugers stuearrest, og det blev ham forbudt at tage hjem til Ringsted i den såkaldte bededagsferie. Men hans mor ynkedes over ham og listede ned til Sorø med kager og limonade til sin dreng. Faderen blev, som naturligt var, vred over sin søns opførsel.

Da han blev flyttet op i 7. klasse (sidste klasse) skrev rektor i hans karakterbog: Hans opførsel i skoletimerne har

i det hele været upåklagelig, men opdragelsesanstalten har grund til at være utilfreds med hans forhold. Den unge Schandorph var grebet i at være krogæst, tobaksryger, tegner af karikaturer, forfatter af viser om lærerne samt anstifter af forskellige udisciplinære foretagender.

Ved en omordning af akademiet blev der opført en toetages bygning bag rektorboligen for disciplene i gymnasialklassen. I 7. klasse havde hver discipel sit eget pæne og hyggelige lille værelse, og denne ordning havde mange fordele. Tobaksrygning var tilladt. Den hidtidige klædedragt afløstes af en almindelig kavallerdragt. De var fri for at møde ved morgensangen på akademiet, og de havde deres egen service i spisesalen til middag. Koldt bord om aftenen kunde de selv sørge for, om de ville. Beværtningssteder var det dem naturligvis forbudt at besøge, men lod de tjeneren hente øl eller punchingredienser, blev der ikke lagt hindringer i vejen af rektor. Selv til små fælles punchegilder lørdag aften, stillede han sig ikke fjendtlig. Schandorph siger selv, at dette frisindede reglement var en af rektors bedste og forstandigste gerninger i hans administration. Det var for de unge disciple en passende overgang til det mere ubundne studenterliv, de gik ind til i hovedstaden. Men, siger han, blot ikke rektor havde ladet anbringe de fordømte ruder i dørene. Vel vidste rektor, at gymnasiasterne slog lidt til Søren, men det var dog kun, når det rygtedes i byen, eller når det gik for lystigt til ovre i akademibygningen, at han blev vred. En aften, da han var rejst til København, var det gået særlig lystigt til. De brave gutter havde oppe på rektorboligens loft fundet nogle gamle basuner, valdhorn, klarinetter og strygeinstrumenter, levninger fra tidligere dage, da akademiets studenter opførte kon-

Sorø Amt 1959

certer. Med disse instrumenter optrådte gutterne i underbukser og høj hat og lavede et infernalsk spektakel, der kunde høres viden om. Derefter var der punchesold, hvor det gik så hårdt til, at nogle faldt på deres gerninger, døde som sild, og måtte bæres i seng. Denne handling fandt rektor fuldstændig værdig til tugthusstraf.

Dette frie samliv, der var en modsætning til kasernedisciplinen ovre på akademiet, havde dog også sin gode side. Der udviklede sig et smukt kammeratligt forhold. Trangen til alvorlige samtaler og interessen for, hvad de havde lært, vågnene mere og mere. Dertil kom glæden over det forventede studenterliv, der for dem var ensbestydende med, at paradisets porte skulle springe op.

Året 1855 forlod Sophus Scandorph akademiet som den tolvte bedste elev. Efter sommerferien hos forældrene, skulle han så gå ind til studenterlivet i København. Han fortæller rørende om sin afsked med hjemmet. Faderen, der på dette tidspunkt var mærket af sygdom, gav ham ingen formaninger med på vejen, men så på ham med et sørgmodigt blik, idet han gav ham en forholdsvis velspækket tegnebog og sagde: „Flothed har jeg ikke råd til, men lurvet skal du ikke være, min dreng“! Da vognen holdt for døren, stod forældrene på trappetrinet ud til porten. Faderen var i slåbrok, med pibe i munden og havde ondt ved at bekæmpe sin bevægelse. I sin ungdommelige sorgløshed faldt det ikke den unge Schandorph ind, at han snart skulle miste sin brave og kærlige far. Postopsynsmand Schandorph døde den 18. oktober samme år, 62 år gammel.

Efter hans fars død blev hans mors kår tarvelige. Hun kunne ikke leve af den lille pension, der var hende levnet.

Hun fik et foreløbigt hjem hos en kusine, der var gift med pastor Branner ved Sct. Peders Kirke i Slagelse, indtil hun i 1859 blev optaget som konventualinde i Slagelse ny kloster. Samtidig blev hun blind, en skæbne hun bar med stor tålmodighed.

— — — —

Sophus Schandorphs universitetsliv i København skal ikke her gøres til nærmere omtale. Der foregik i disse år en rig åndelig udvikling hos ham. Han valgte teologien og blev 1862 cand. teol., men skønnede snart, at han gled mere og mere bort fra kirkens grund, idet han følte, at præst kunne han ikke være, dertil var han for verdslig i sind og tankegang.

Sophus Schandorph som lærer.

Sophus Schandorph virkede i nogle år som sproglærer ved forskellige skoler i København, bl. a. ved Mariboes Privatskole ved Frederiksholms Kanal samt underviste privat. En af hans elever, den kendte journalist og musikkritiker ved Politiken, Charles Kjerulf, har i sine erindringer „Grøn Ungdom" givet en interessant karakteristik af Sophus Schandorph som lærer. Som samtidig lærer ved skolen virkede også en anden af det gamle Ringsteds berømte sønner, forfatteren og literaturhistorikeren Otto Borchsenius.

Schandorph var den morsomte af lærerne på skolen, fortæller Charles Kjerulf, men hans undervisning fulgte ikke strengt pædagogiske regler. Drengene fandt på alle mulige hundekunster for at få ham til at tegne eller fortælle, hvilket han elskede. Så skældte han drengene ud, men benyttede

just ikke den fine talemåde. Han brugte de besynderligste skældsord som „Dynd-Torsk", „Øl-Aal" og lign., men bag-

Sophus Schandorph.
(Billedet efter maleri af Michael Ancher 1889 — Frederiksborg-Museet).

efter tegnede han disse mærkelige uhyrer på vægtavlen under klassens jubel. Når han gennemgik stile ved lærerbordet, kyssede han ofte de drenge, han bedst kunne lide, hvad der ingenlunde virkede behageligt. Kærtegnene smagte nederdrægtigt af tobak og portvin.

Han var på mange måder en mærkelig lærer. Hvis f. eks. et par af drengene sad og blev uenige eller småskændtes ved

skolebordet, gryntede Schandorph med sin griselatter og ligefrem pudsede parterne på hinanden: — Hvordan er det, I sidder og fjoller som et par tøse? Er I raske drenge, så tæv hinanden! Klø løs for Søren! Drengene tumlede derefter ud og fo'r på hinanden, så fjerene røg om ørerne på dem. Schandorph kastede sig tilbage i stolen og var ved at revne af latter over denne hanekamp. Men pludselig fo'r han op og hviskede: — Stille, på plads. Nu kommer „Gamle"! („Gamle" var skolebestyreren). Han havde hørt skolebestyrerens slæbende trin ude på gangen, men da denne trådte ind ad døren, stod klassens duks nok så fredelig og udslyngede franske gloser. Schandorph, der sad med ryggen til døren, rakte tunge og skar de frygteligste grimacer, så det kneb for drengene at bevare anstanden. Så gik „Gamle" beroliget, og drengene ville så til at begynde på kampen igen. Men nu var Schandorph pludselig den pligttro lærer og alvorsmand, for nu skulle der bestilles noget, og det blev der, og det var heller ikke kedeligt.

En anden dag behøvede drengene blot at bede Schandorph om at forklare dem forskellen mellem romantik og realisme. De fik da en vidunderlig stille time, hvor han af sin uudtømmelige kilde øste op for eleverne, medens disse begærligt slukkede deres tørst i de rene, klare dråber.

— — — —

Otto Borchsenius, der var lærer i dansk, var den fine kultiverede lærer. Han var altid festlig, skriver Kjerulf. Når han kom ind ad døren til den første time, gjaldede altid et højlydt tonende „God Morgen", som en fanfare hen over

elevernes hoveder. Han var som lærer en årvågen og vagtsom vogter af nordens sprog og kultur.

Sophus Schandorph havde i 1874 taget doktorgraden på en afhandling om den italienske komedie „Goldini og Gozzi". Før den tid havde han udgivet flere digtsamlinger i romantisk stil. Men det blev ikke på dette felt, han slog igennem som digter. Hans frodige og djærve natur tvang ham over i det mere realistiske. En række virkelighedsskildringer, i særdeleshed hans interiører fra det gamle Ringsted er karakteristiske. Hans gennembrud som forfatter fandt sted gennem novellesamlingen „Fra Provinsen" (1876). Hans evne til at tage småfolk på kornet samt hans udprægede sans for det komiske er fremragende, og hans skildringer af midtsjællandske bondetyper virker betydelige — perler, som har formået at hæve hans navn op på et højt kunstnerisk stade indenfor dansk literatur.

— — — —

I 1877 rejste han på det Anckerske legat til Italien og rejste også senere meget i udlandet. I 1880 fik han statsunderstøttelse som digter.

Af hans romaner bør særlig fremhæves „Skovfogedbørnene" (1884), hans mest populære bog, samt „Det gamle Apotek" (1885), der danner et ypperligt købstadsbillede. Gennem mange af hans bøger vil man kunne genkende skildringer fra det gamle Ringsted, dette hvad såvel steder som personer angår, og som viser en udpræget kærlighed til hans fødeby.

Sophus Schandorps ydre fremtræden gav indtryk af kraft. Han var tæt, næsten sammentrængt bygget. Hans ansigt var

meget energisk skåret og omgivet af et frodigt skæg. Når han talte, modtog man indtrykket af bestemthed. Hans humor var kraftig og oprindelig, undertiden en smule for bred og løssluppen og hans latter uimodståelig og smittende. Ved sit åbne sind vandt han sig en stor vennekreds.

Schandorph blev gift 1867 med Ida Branner, en datter af fornævnte pastor Branner, Slagelse, og levede med hende et lykkeligt ægteskab. Han døde den 1. januar 1901 i København og overlevedes af sin hustru, der døde 1911.